

А.С.К., 2007. – 848 с.

9. Тертишник В.М. Науково-практичний коментар до Кримінального-процесуального кодексу України. – К.: А.С.К. - 2007 – 1056 с

10. Петрухин И.Л. Личная жизнь: пределы вмешательства. - М.: Юридическая Литература. - 1989. - 192 с.

11. Кримінально-процесуальний кодекс ФРН. – Режим доступу: <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/9016/preview>

12. Куценко О. Новий вид доказів у кримінальному судочинстві. – Режим доступу: <http://mndc.naiu.kiev.ua/krok/2002/5/8.htm>

13. Постанова Пленуму Верховного Суду України "Про деякі питання застосування судами України законодавства при дачі дозволів на тимчасове обмеження окремих конституційних прав і свобод людини і громадянина під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, дізнання і досудового слідства" від 28.03.2008 р. - № 2: - Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/EC7A776906EDFD5DC225742F003D4548?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=EC7A776906EDFD5DC225742F003D4548&Count=500&> (офіційний сайт Верховного Суду України)

14. Проект кримінально - процесуального кодексу України - Режим доступу: http://www.uba.ua/ukr/kp_kodeks/

15. Рішення Європейського суду з прав людини. Справа "Волохи проти України". - Режим доступу: <http://www.khpg.org/index.php?id=1179487257&version=print>

16. Уголовно-процесуальний кодекс Азербайджанской Республики от 14 июля 2000 года № 907-П. - Режим доступу: <http://www.legislationline.org/ru/documents/section/criminal-codes>

17. Уголовно-процесуальний кодекс Республики Беларусь от 16 июля 1999 г. №295-3. - Режим доступу: <http://www.levonevski.net/pravo/kodeksy/uprk/024.html>

18. Уголовно-процесуальний кодекс Республики Казахстан от 13 декабря 1997 года. Режим доступу: http://www.base.spinform.ru/show_doc.fwx?regnum=1272

19. Уголовно-процесуальний кодекс Республики Молдова от 14 марта 2003 г., № 122-XV. Режим доступу: <http://www.legislationline.org/ru/documents/section/criminal-codes>

20. Уголовно-процесуальний кодекс Республики Узбекистан. Введен в действие с 01.04.1995 г. - Режим доступу: http://imc.uz/legisl.php?id=k_ug_pr

21. Уголовно-процесуальний кодекс Российской Федерации от 18 декабря 2001 г. № 174-ФЗ. - Режим доступу: http://kodex2000.narod.ru/uprkf2008.htm#sub_165

22. Уголовно-процесуальний кодекс Туркменистана от 29 ноября 2003 года. Режим доступу: <http://www.legislationline.org/ru/documents/section/criminal-codes>
УДК 343.132.08:343.346.5

**ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО ПІД ЧАС
РОЗСЛІДУВАННЯ ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНИХ
ЗЛОЧИНІВ, СКОЄНИХ В УМОВАХ НЕОЧЕВИДНОСТІ**

У статті розглянуто проблемні аспекти взаємодії працівників підрозділів ОВС та фахівців, які входять до складу слідчо-оперативної групи, під час роз-

криття та розслідування дорожньо-транспортних злочинів, скоєних в умовах неочевидності, проаналізовано взаємодію між слідчими й оперативними співробітниками кримінального розшуку під час розкриття цих злочинів, її організаційні форми, а також необхідність удосконалення такої взаємодії.

Ключові слова: *взаємодія, принципи, оперативно-розшукова діяльність, розкриття та розслідування злочинів, дорожньо-транспортні злочини, оперативні підрозділи, судові експертизи.*

В статье рассмотрены проблемные аспекты взаимодействия работников подразделений ОВД и специалистов, которые входят в состав следственно-оперативной группы во время раскрытия и расследования дорожно-транспортных преступлений, совершенных в условиях неочевидности, проанализировано взаимодействие между следователями и оперативными сотрудниками уголовного розыска при раскрытии этих преступлений, его организационные формы, а также необходимость усовершенствования такого взаимодействия.

Ключевые слова: *взаимодействие, принципы, оперативно-розыскная деятельность, раскрытие и расследование преступлений, дорожно-транспортные преступления, оперативные подразделения, судебные экспертизы.*

The article deals with the problematic aspects of the interaction between the Ministry of Internal Affairs Departments' officers and the operational search groups' specialists in the process of nonevidence traffic crimes investigation and clearance. The investigators and crime detection operative officers' cooperation during crime clearance, the forms of its organization as well as the necessity of its improvement have been analyzed in the research.

Key words: *interaction, principles, operational search activity, investigation and clearance, traffic crimes, operative departments, forensic expertise.*

На цей час найбільш складними для розслідування є дорожньо-транспортні пригоди, коли винний у вчиненні ДТП зникає з місця події, оскільки ця активна протидія розслідуванню призводить до суттєвих ускладнень у встановленні істини у справі. Проблема підвищення результативності організації розкриття й розслідування таких злочинів зумовлена багатьма чинниками. Одним із найбільш важливих обґрунтовано прийнято вважати ділову й раціонально налагоджену взаємодію підрозділів ОВС та інших служб, що беруть участь у розкритті й розслідуванні злочинів, пов'язаних із ДТП. Значна кількість цих злочинів залишається нерозкритою саме через відсутність належної взаємодії між ними в процесі роботи за конкретними кримінальними справами.

Деяким аспектам організації взаємодії слідчого з апаратами кримінального розшуку, оперативними підрозділами інших правоохоронних органів, ДАІ, експертно-криміналістичними підрозділами приділено значну увагу в криміналістичній літературі й теорії оперативно-розшукової діяльності, а саме в роботах українських учених О.М. Бандурки, В.П. Бахіна, Г.М. Бірюкова, А.Ф. Волобуєва, Е.О. Дідоренка, Г.О. Душейка,

А.В. Іщенко, Н.С. Карпова, В.Ю. Шепітька, а також у працях деяких російських вчених: Р.С. Белкіна, З.Д. Єнікеева, В.Д. Ларичева, Г.А. Погосяна, А.М. Шабадея та ін. Як доводить практика, сучасний стан розробленості криміналістичних методик та рекомендацій щодо перевірки інформації та збору матеріалів за фактом дорожньо-транспортної пригоди свідчить про необхідність уточнення деяких положень, що стосуються взаємодії осіб із числа працівників слідчо-оперативних груп. Тому метою цієї статті є аналіз проблемних аспектів взаємодії слідчого з іншими членами СОГ у розкритті дорожньо-транспортних злочинів, скоєних в умовах неочевидності, її окремих організаційних форм, а також необхідність удосконалення такої взаємодії.

Загальновизнано, що в організації взаємодії сторони повинні керуватися спільними положеннями (принципами). Г.А. Погосян влучно вказує, що дотримання принципів спільної діяльності є обов'язковою умовою погоджених дій¹. Також, як зауважує З.Д. Єнікеев, у якій би формі не здійснювалася взаємодія, вона повинна будуватися на визначених принципах².

У дослідженнях зазначених вище вчених наявне досить широке коло принципів взаємодії слідчих із працівниками органів дізнання під час розслідування злочинів, недотримання яких призводить до вкрай негативних наслідків. Серед цих принципів:

- своєчасність організації взаємодії;
- економія процесуальних та оперативно-розшукових засобів (взаємодія недоцільна, коли в цьому немає необхідності);
- погодженість і динамічність планування взаємодії;
- відносна незалежність учасників взаємодії, розмежування їх компетенцій та підпорядкування тільки закону;
- індивідуалізація процесуальних, організаційних і тактичних форм взаємодії;
- персональна (особиста) відповідальність учасників взаємодії;
- комплексне використання учасниками взаємодії наявних у їх розпорядженні сил і засобів;
- неприпустимість перекладання учасниками взаємодії своїх обов'язків на інших осіб;
- підбір учасників взаємодії з урахуванням їх психологічної та мовної сумісності;
- нерозголошення даних досудового слідства, методів і засобів оперативно-розшукової діяльності.

---

¹ Див.: Погосян Г. А. Процессуальные и криминалистические аспекты взаимодействия следователя и оперативного сотрудника службы криминальной милиции [Електронний ресурс]. - режим доступу: <http://ej.kubagro.ru/2008/02/pdf/18.pdf> - Інформація з екрану.

² Див.: Енікеев З. Д. Уголовное преследование: учебное пособие / З. Д. Енікеев - Уфа: Изд-во БашГУ, 2000. - 131 с.

Вагоме значення має здійснення взаємодії впродовж усього процесу розслідування. Принципову роль відіграє взаємодія під час проведення таких слідчих дій та оперативно-розшукових заходів як:

- проведення огляду місця дорожньо-транспортної пригоди, скоєної в умовах неочевидності;

- встановлення, розшук і затримання водія, котрий зник, та його автотранспортного засобу;

- виявлення і встановлення очевидців.

Під час розгляду взаємодії працівників кримінального розшуку, ДАІ, експертно-криміналістичних підрозділів зі слідчими апаратами в розкритті й розслідуванні дорожньо-транспортних злочинів необхідно враховувати організувальну роль слідчого. Найбільш принциповими, істотними моментами, як доводить практика, є такі³:

- визначення моменту початку взаємодії (чим скоріше упорядкується процес взаємодії, тим активніше можна буде використовувати різні можливості апарату кримінального розшуку, ДАІ, експертно-криміналістичних підрозділів на користь розкриття дорожньо-транспортних злочинів, скоєних в умовах неочевидності);

- визначення форм взаємодії (давання слідчим окремих доручень, сумісне планування, обмін інформацією і тощо);

- якщо створено слідчо-оперативну групу, то на слідчого, призначеного керівником групи, покладається керівництво всіма членами, які входять до неї;

- визначення змісту доручень щодо провадження слідчих дій та оперативно-розшукових заходів (їх мета, характер, тактика тощо);

- якщо необхідна участь у слідчих діях працівників кримінального розшуку, ДАІ, експертно-криміналістичних підрозділів або інших органів, слідчий повинен визначити, в чому вона полягає, щоб забезпечити умови успішного проведення слідчих дій;

- слідчому належить ініціатива у складанні спільного й узгодженого плану слідчих дій та оперативно-розшукових заходів щодо кримінальної справи і контроль за його виконанням.

Огляд місця події є невідкладною слідчою дією, а отже проводиться негайно після отримання повідомлення про ДТП. Особливості дорожньо-транспортних пригод такі, що працівник ДАІ, який входить до складу слідчо-оперативної групи, по суті справи виконує універсальну роль не тільки працівника органу дізнання, але й фахівця. Хоча слідчий і вміє користуватись рулеткою, вимірником швидкості, шинним манометром, пристроєм для діагностики рульового керування автомобіля, на нашу думку, він не може дослідити технічні параметри в повному обсязі й на-

³ За спеціально розробленою анкетною автором вивчено 157 кримінальних справ зазначеної категорії в Донецькій області.

стільки якісно, як це зробить фахівець. З цього слід розуміти, що працівник ДАІ має спеціальні знання, якими слідчий або особа, котра проводить дізнання, володіє не повною мірою. Тому ми згодні з позицією Ф.Ю. Бердичевського, який стверджує, що взаємодія працівника ДАІ зі слідчим полягає в наданні йому допомоги, тобто в рамках ст. 191 КПК України¹.

Однак варто зазначити, що на практиці існують деякі проблеми, пов'язані з тим, що початкові процесуальні дії проводять дізнавачі – переважно працівники ДАІ, а не слідчі. Керуючись статтями 191, 195 КПК України, вони як фахівці складають протоколи огляду та перевірки технічного стану транспортного засобу. Це суперечить вимогам указаних статей, оскільки огляд та фіксацію його результатів має робити тільки слідчий. Огляд у наслідок його швидкого перебігу здійснюється поверхово, що не завжди позитивно впливає на процес розслідування справи.

Таким чином, роль працівника ДАІ, включеного до складу слідчо-оперативної групи, повинна визначатися виконанням доручень слідчого як фахівця у певній галузі та забезпеченням безпеки під час роботи групи на місці пригоди. Хоча, як уже зазначено вище, працівник ДАІ повинен виконувати тільки властиві йому функції, позаяк зробити це як фахівець у іншій галузі він у повному обсязі не здатний.

Окрім працівника ДАІ, для ефективної роботи з розкриття й розслідування злочинів на місці дорожньо-транспортної пригоди необхідно залучати фахівця, який за керівної ролі слідчого, застосовуючи свої фахові знання і навички, використовуючи засоби та методи своєї діяльності, сприяє слідчому у виявленні, фіксації та дослідженні витоків інформації.

Так, у разі зникнення з місця пригоди особи, котра скоїла дорожньо-транспортний злочин, а також для підготовки матеріалів, необхідних для проведення подальших судово-медичної, автотехнічної та інших експертиз під час огляду місця події і транспортного засобу потрібні фахові знання у галузі судової медицини, автотехніки та трасології, тому зазначені фахівці повинні брати участь у проведеному огляді. Наприклад, залучення до участі в огляді фахівця-автотехніка сприяє результативності розшуку транспортного засобу, що зник, а саме дозволяє оперативно одержати ще до проведення судових експертиз необхідну інформацію про напрямок руху такої автомашини, її модель, наявність відповідних пошкоджень тощо². Однак ця вимога не завжди виконується, що не сприяє якості розслідування цих справ. Так, за даними М.П. Климчука, в огляді під час ДТП беруть участь: лише у 40% випадків – експерти-

---

¹ Див.: Бердичевский Ф. Ю. Взаимодействие органов следствия и дознания как организационная система / Ф. Ю. Бердичевский // Советское государство и право. - 1973. - № 11. - С. 106-110.

² Див.: Шабалей А. М. Дорожньо-транспортні пригоди. Особливості розслідування / Шабалей А. М., Шевцов С. О., Дубонос К. В. - Х. : Факт, 2003. - 127 с.

криміналісти; у 23% - спеціалісти-медики й тільки у 5% - фахівці-автотехніки¹.

Однією з ефективних форм взаємодії різних служб ОВС є такий комплексний захід із розкриття й розслідування дорожньо-транспортних злочинів, скоєних в умовах неочевидності, як план "Перехват", який здійснюється для затримання автотранспортних засобів, що зникли з місця дорожньо-транспортних злочинів. У зв'язку з цим для швидкого встановлення і розшуку водія, котрий скоїв злочин та зник із місця події, першорядного значення набуває реалізація слідчим і працівниками взаємодіючих служб комплексу ефективних заходів, які повинні бути орієнтовані, щонайперше, на створення умов належного управління слідчим силами і засобами, задіяними в процесі взаємодії з розкриття цього виду злочину "за гарячими слідами".

Правові норми, якими регламентовано взаємодію слідчого та оперативних працівників, створюють певну систему правовідносин і повинні слугувати вирішальним фактором узгодження їх діяльності та усунення всіх можливих протиріч між ними. Слід зазначити, що, організовуючи роботу слідчо-оперативної групи, слідчий повинен розподіляти обов'язки та доручення, виходячи із слідчої ситуації, що склалася, обсягу роботи, кількісного та якісного складу слідчо-оперативної групи. Це дає можливість більш кваліфіковано виконувати слідчі дії й оперативно-розшукові заходи, своєчасно отримувати інформацію, яка цікавить, про осіб, що вчинили злочин, і відповідним чином на неї реагувати, а також скорочувати терміни їх проведення.

Однак, не слід забувати про одне з найбільш типових і небажаних порушень принципу економії процесуальних та оперативно-розшукових засобів - практику доручення слідчими працівникам органів дізнання виконання значного обсягу слідчих дій, що мають іноді надзвичайно істотне доказове значення.

Як вказує Г.А. Погосян, складність і багатогранність діяльності з виявлення, розкриття й розслідування злочинів вимагають погоджених і скоординованих дій основних підрозділів, що здійснюють боротьбу з її проявами шляхом раціонального сполучення сил і засобів, форм і методів роботи, властивих цим підрозділам, за чіткого розмежування повноважень кожного з них. Це, своєю чергою, дозволяє виключити дублювання і взаємне підмінення, досягти конкретної мети, оперативно і з найменшими витратами сил і коштів за рахунок раціонального і комплексного використання різних за характером засобів досягти високої ефекти-

---

¹ Див.: Климчук М. П. Розслідування злочинів про порушення правил безпеки дорожнього руху та експлуатації транспортних засобів (криміналістичні та процесуальні аспекти) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 "Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза" / М. П. Климчук - К., 2007. - 20 с.

вності роботи¹.

Тому, крім спільної мети, що є передумовою організації взаємодії, необхідно враховувати низку інших критеріїв: характер взаємозв'язків оперативних підрозділів; терміни здійснення спільних заходів; функції взаємодіючих оперативних підрозділів; стосунок до системи органів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність; ступінь конспірації; етапи здійснення спільних оперативно-розшукових заходів; суб'єкти взаємодії; форми взаємного інформування².

На думку І.Ф. Герасимова, спільне планування "є найбільш досконалою формою взаємодії, допомагає забезпечити чітку погодженість і розмежування обов'язків під час спільної діяльності слідчого й органу дізнання"³.

Спільне планування – це форма взаємодії, заснована на повній взаємній поінформованості про матеріали, що існує в кожному з підрозділів. У процесі спільного планування кожна зі сторін знайомиться з інформацією і на цій основі відпрацьовується план слідчих дій та оперативно-розшукових заходів, визначаються шляхи, засоби і способи їх реалізації, погоджується час і місце спільних дій тощо. Така форма взаємодії надає спільній діяльності цілеспрямованості й більшої організованості.

Тому слід зазначити, що органи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, покликані, з одного боку, самостійно, за власною ініціативою та цілеспрямовано вживати заходів щодо виявлення, запобігання, припинення і розкриття дорожньо-транспортних злочинів; а з іншого боку, – виконувати доручення слідчого, який розслідує кримінальну справу. Однак на практиці виникає багато проблемних питань у ході взаємодії слідчого з підрозділами ОВС стосовно процесу розслідування та розкриття дорожньо-транспортних злочинів. Серед них основним є ухилення оперативних служб від виконання доручень слідчих або формальне їх виконання⁴.

Така ситуація, на нашу думку, викликана, насамперед, об'єктивними факторами, зокрема неможливістю процесуальною та відомчого контролю за результативністю оперативної діяльності, особливим режимом її виконання. Режим, який базується на засадах таємності й використання негласних заходів оперативно-розшукової діяльності, не може повністю

---

¹ Див.: Погосян Г. А. Процессуальные и криминалистические аспекты взаимодействия следователя и оперативного сотрудника службы криминальной милиции [Електронний ресурс] - режим доступу: <http://ej.kubagro.ru/2003/02/pdf/18.pdf> - Назва з екрану.

² Див.: Бандурка О. М. Оперативно-розшукова діяльність: підручник. Частина I / Бандурка О. М. - Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. - 336 с.

³ Див.: Герасимов И. Ф. Криминалистика: учебник / И. Ф. Герасимов, Л. Я. Драшкин. - М.: Высшая школа, 2000. - 672 с.

⁴ За спеціально розробленою анкетною автором вивчено 157 кримінальних справ зазначеної категорії в Донецькій області.

відстежуватися слідчим, тому слід розробити об'єктивну систему заохочувальних заходів, що мають застосовуватися у випадках ефективного та результативного проведення оперативно-розшукових заходів у процесі взаємодії. У будь-якому випадку подолання таких проблем є неможливим, коли і слідчий, і оперативний співробітник – особи з принципово різним статусом – розглядаються в межах загальних процесуальних відносин.

Відтак, взаємодія у роботі слідчого і оперативних служб, яка забезпечує спільність слідчих дій та оперативно-розшукових заходів при розслідуванні дорожньо-транспортних злочинів, базується на: чітко встановленому законом розмежуванні їх компетенції, що слугує гарантом ефективного виконання слідчими та оперативними працівниками своїх обов'язків, спрямованих на розслідування та розкриття цих злочинів; узгоджених дій на місці події з метою виявлення та закріплення слідів злочину, розшуку та затримання злочинця, що зник з місця події, для чого зазвичай створюються слідчо-оперативні групи, в діяльності яких керівну роль виконує слідчий, який організовує і визначає напрямки її роботи; спільній участі у розробленні плану розслідування за справою і плану окремих, найбільш складних слідчих дій та оперативно-розшукових заходів; систематичному обміні інформацією про стан виконання спільних планів та обставини, що стосуються розслідуваного злочину і особи, яка його скоїла¹.

Отже, на підставі викладеного, взаємодія – це ділова співпраця, для якої потрібні: узгодженість цілей, місця і часу, відповідність вимогам закону і нормативних відомчих актів, поєднання найбільш важливих взаємодіючих суб'єктів, сил, засобів і методів. Якісне розслідування дорожньо-транспортних злочинів в умовах неочевидності можливе лише за комплексного використання наявних сил і засобів за постійного вдосконалення тактики і методів практичної діяльності, а також за умови творчого ставлення до справи працівників усіх підрозділів.

Отже, необхідне подальше вдосконалення взаємодії всіх підрозділів вищевказаних органів з тим, щоб найефективніше і найякісніше використати всі можливості, наявні в їхньому розпорядженні. Розв'язання зазначених проблем дозволить запровадити чіткий порядок та механізм взаємодії слідчого з іншими підрозділами під час розкриття й розслідування злочинів, чітко визначити обов'язки й відповідальність кожного суб'єкта взаємодії за невиконання покладених на нього законом обов'язків, виключити дублювання чи нераціональне використання сил і засобів.

УДК 343.9(477)

К.А. Гусєва

**ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ ЯК ГОЛОВНИЙ
СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО
РЕФОРМУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

¹ Дяк: Фоліс І. А. До питання взаємодії слідчих і оперативних працівників (з практичного досвіду) / І. А. Фоліс // Вісник Національного ун-ту внутр. справ. – Х., 2004. – Вип. 26. – С. 75-79.